

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

**PRACTICI DE MEDIATIZARE A RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN
ÎN TALK-SHOW-URILE POLITICE.
O ANALIZĂ DE DISPOZITIV TELEVIZUAL**

Camelia BECIU, Mirela LAZĂR

Sociologie Românească, 2025, vol. 23, Issue 1, pp. 22-54

<https://doi.org/10.33788/sr.23.1.2>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy
and
Romanian Sociology Association

PRACTICI DE MEDIATIZARE A RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ÎN TALK-SHOW-URILE POLITICE. O ANALIZĂ DE DISPOZITIV TELEVIZUAL

Camelia BECIU¹, Mirela LAZĂR²

Abstract

The article approaches the mediatization of the Russian-Ukrainian war from the perspective of the predominant information and debate practices in two established political talk shows in the Romanian television sphere. Situated within a constructivist analytical framework, the research discusses the influence of television on audiences in the new media culture and, specifically, the production of regimes of event visibility and audience engagement. Methodologically, the research uses the dispositive analysis to highlight the strategic organization of television mediatization in relation to the communication project of the media actor. The study demonstrates that both talk shows, conceptualized as dispositives, have an analytical purpose (of explaining the event) and a warning/alert one. These purposes are, however, achieved differently, depending on the socio-institutional, symbolic and technological particularities of the talk show. The research results are interpreted from the perspective of the performativity of media (television) discourse (Broersma, 2019; Dayan, 2015; Chouliaraki, 2006), its potential to establish an emotionally and ethically significant reality for the audience.

Keywords: media discourse, dispositive, digital culture, audience engagement, political television journalism.

¹ Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, București, ROMÂNIA. E-mail: camelia.beciu@fjsc.ro.

² Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, București, ROMÂNIA. E-mail: mirela.lazar@fjsc.ro.

Introducere

Războiul ruso-ucrainean declanșat în 2022 s-a configurat ca o criză majoră la scară internațională, cu implicații multiple: umanitare (cea mai mare criză a refugiaților în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial), geopolitice (războiul ca realitate în proximitatea țărilor europene, pericolul permanent al extinderii conflictului, poziționarea geografică, de exemplu, România are graniță cu Ucraina), economice (sanctiuni economice aplicate Rusiei de către Uniunea Europeană și SUA), militare și, nu în ultimul rând, mediatice. De la momentul declanșării, acesta a devenit o temă de agendă media permanentă, o temă a cărei acoperire mediatică relevă, printre altele, și specificul culturii politico-mediatică dintr-o țară. Reținem de asemenea, ca o particularitate a acestei crize, mediatizarea într-o sferă digitală în care au loc mutații la nivelul practicilor jurnalistice începute odată cu expansiunea Internetului și, în particular, cu diversificarea sociotehnică a rețelelor sociale digitale.

La un prim nivel, avem în vedere particularități structurante ale sferei media actuale precum: hibridizarea practicilor media (Witschge *et al.*, 2019) (coexistența genurilor media în același format, integrarea noilor media în formatele media tradiționale și a media tradiționale în media online), construcția colaborativă a conținuturilor media (Bossio, 2017; Singer, 2011) prin noi forme de manifestare a publicurilor active (Hermida *et al.*, 2011; Livingstone, 1994), o excesivă dramatizare a conținuturilor media (Papacharissi, 2010), între altele, prin spectacularizare emoțională (de unde și interogațiile despre „post-adevăr”), un raport fluid între media, eveniment și publicuri (Hermida, & Mellado, 2020) (logica informării „în timp real”, convergența media), noi raporturi între jurnalist și surse (Broersma, & Graham, 2013) prin multiplicarea fluxurilor informaționale, toate acestea influențând înțelegerea și practica rolului jurnalistului (Mellado, & Hermida, 2024; Mellado, 2022; Bossio, 2021).

La un al doilea nivel, considerand contextul războiului ruso-ucrainean, devin relevante modurile în care particularitățile menționate mai sus se declină la nivelul mediatizării televizuale, așadar, în sfera specifică a jurnalismului politic de televiziune. În situații de criză, televiziunea (re)devine o sursă de informare și dezbateră concurențială în actuala sferă comunicațională, complexă, cu multiple surse de informare pentru public. Din acest punct de vedere, analiza mediatizării televizuale a situațiilor de criză la scară transnațională poate evidenția modalitățile prin care televiziunea acoperă desfășurarea crizei în cultura noilor media, instituind regimuri de vizibilitate și interpretare.

Având în vedere că televiziunea operează printr-o varietate de practici configurate simbolic și tehnologic, cercetarea adoptă premisa potrivit căreia practicile televizuale actuale nu pot fi analizate fără a lua în considerare interdependența dintre media tradiționale (televiziunea) și noile media. Devine astfel relevantă analiza producerii cunoașterii publice și angajarea (emoțională, etică etc.) a

publicurilor în noua „ecologie informațională” (Broersma, 2019), iar din acest punct de vedere, cercetarea de față abordează media televizuale ca actori care operează într-o logică emergentă de producere a discursului mediatic.

O altă premisă se referă la faptul că în contextul unor crize sau a unor evenimente perturbatoare, raportul dintre practicile televizuale instituite în timp („contractele de comunicare” ale posturilor de televiziune, Charaudeau, 1997) și practicile pe care posturile le introduc în mod special, în contexte excepționale ca impact, relevă poziționarea actorului media față de eveniment. În acest sens, în sfera televizuală din România, cu precădere în cea comercială, regăsim unele talk-show-uri politice ale căror dispozitive sunt relativ stabile ca format, în jurul lor articulându-se o identitate mediatică. Aceste formate vor cunoaște însă unele reconfigurări în contextul războiului ruso-ucrainian (o criză internațională în desfășurare) – de exemplu, reconfigurări în vederea accentuării efectelor performative, precum conectarea publicului la eveniment „în timp real”.

Pornind de la cele de mai sus, obiectivul principal al cercetării constă în analiza practicilor prin care două posturi de televiziune din România nișate pe știri și dezbateri politice mediază raportarea publicului la războiul ruso-ucrainean și la evenimente asociate. Delimităm analiza practicilor de mediere în funcție de următoarele obiective specifice:

- a) identificarea practicilor de informare și dezbateri recurente în cadrul talk-show-urilor politice;
- b) evidențierea construcției discursive a acestor practici din perspectiva medierii unor forme de angajare a publicurilor;
- c) pornind de la practicile recurente și de la construcția lor discursivă, explicitarea analitică a talk-show-urilor ca tipuri de dispozitive prin care se instituie un cadru de reprezentare a realității/evenimentelor și de angajare a publicurilor.

Pe această bază, cercetarea răspunde la următoarele întrebări de cercetare:

Care sunt practicile de informare și dezbateri predominante în cadrul talk-show-urilor politice referitoare la războiul ruso-ucrainian?

Cum au mediat posturile de televiziune forme de angajare a publicurilor?

De aici, ce tipuri de dispozitive televizuale au rezultat?

În prima parte a articolului, prezentăm cadrul analitic al cercetării, pornind de la literatura care abordează influența televiziunii asupra publicurilor în relație cu specificul formatelor televizuale, al construcției știrii/evenimentului. În acest sens, articolul discută conceptul de dispozitiv cu aplicație la sfera mediatică.

În cea de-a doua parte, analizăm construcția a două dispozitive televizuale (talk-show-uri difuzate la posturile *Antena3 CNN* și *Digi 24*) axate pe evoluția crizei ruso-ucrainene, precum și modurile distincte de angajare a publicului. Am introdus în cadrul acestei analize – ca o contribuție la cercetările semio-discursive – un instrument care operaționalizează conceptul de dispozitiv televizual. Acest instrument evidențiază eterogenitatea condițiilor de producere a emisiunilor de televiziune și, în mod specific, a talk-show-urilor.

*Media ca dispozitiv – actualitatea unui concept**Media și publicuri. De la „efecte” la influență prin discurs*

Situăm cercetarea de față într-o literatură interdisciplinară (*media studies*, analiza de discurs) care abordează modurile în care media influențează publicul, orientându-l spre o interpretare a realității și spre un mod apropiere a acesteia – de exemplu, prin tipuri de emoții sau prin varii „răspunsuri” reflexive (interpelări morale – Perpelea, 2018, asumarea unor valori și comportamente etc.). Teorii consacrate din *media studies* și, mai exact, din aria „efectelor media” explică, pe baza unor concepte specifice, cum se articulează raportul dintre media și public, deci, cum anume media ar produce „efecte” sau ar „influența” publicul (pentru o abordare detaliată, a se vedea Beciu, 2011, 2006).

Astfel, teoria funcției de agendă prin versiunile ei succesive, subliniază faptul că: (i) media orientează publicul să atribuie importanță anumitor teme din actualitatea imediată sau recentă (*agenda setting*, McCombs, & Shaw, 1972, 2017), (ii) ierarhia temelor pe care o stabilește media este rezultatul interacțiunilor și al negocierii atât în interiorul organizației media, cât și între jurnaliști și surse variate, de la anonimi la surse statutare (*agenda building*, Perloff, 2014) și (iii) media nu doar orientează publicul să se raporteze la anumite teme, ci îi oferă și „indicii” de interpretare a temelor respective, încadrându-le în contexte și selectând anumite particularități/atribute care sunt evidențiate (*agenda atributelor* – McCombes *et al.*, 2000, sau într-o perspectivă conceptuală extinsă, teoria cadrajelor – *frames analysis*, Entman, 1993).

Afirmația potrivit căreia media produce interpretări ale evenimentelor/problemelor este discutată în mod curent în cercetarea în domeniu și prin concepte interdisciplinare precum cel de *representare mediatică* (Orgad, 2012), subliniindu-se că media construiește identități ale actorilor (de exemplu, moduri de acționare etc.) și atribute ale evenimentelor. Conceptul de reprezentare (mediatică) dezvoltat, mai ales, pe linia analizei critice de discurs (van Leeuwen, 2008) abordează modurile în care actorii sociali, inclusiv actorii media, construiesc prin discurs reprezentări despre sine și despre ceilalți folosind descrieri dominante la un moment dat în societate (de exemplu, stereotipuri, categorizări de tipul „noi” vs „ei”) sau „naturalizând și legitimând” prin discurs (Dolon, & Todoli, 2008, 15) caracteristici identitare ale actorilor sociali sau anumite particularități ale evenimentelor. Cu alte cuvinte, reprezentările mediatice sunt mecanisme discursive prin care actorii pot (re)produce un mod de cunoaștere a realității și, în funcție de contexte, să instituie relații de putere.

Ca tendință, literatura referitoare la discursul mediatic demonstrează prin cadre analitice și metodologice specifice construcția unei versiuni a realității de către media și, de aici, influența media asupra publicurilor. De exemplu, distingem cercetări care evidențiază dimensiunea socială a discursurilor (pe linia analitică a

constructivismului social și a teoriei sociale critice) și cercetări axate mai degrabă pe analiza raporturilor persuasive dintre interlocutori. În cea de-a doua categorie (media, discurs, persuasiune), regăsim cercetări care provin din filiere analitice diferite precum teoria enunțării/pragmatica discursului, retorica sau analiza critică de discurs.

Un concept transversal util pentru a analiza discursul media și efectele/influența asupra publicurilor este cel de performativitate (din teoria actelor de limbaj dezvoltată de Austin). Astfel, pe linia *media studies*, performativitatea este o caracteristică a jurnalismului care, printre altele, trebuie să convingă publicul că faptele relatate sunt „reale” (Broersma, 2019, 94). Pentru Broersma (2010), prin caracteristicile formale și stilistice ale informației jurnalistice, media produce „adevărul” despre ceea ce comunică. Pe linia analizei critice de discurs, la Chouliaraki (2006, 194), performativitatea media rezidă în construcția semiotică a informației jurnalistice, mai exact, atunci când informația, prin caracteristicile sale (tipuri de imagini, emoții, raportul proximitate-distanță), orientează publicul (o „identificare reflexivă”, 46) către o reflecție etică legată de ceea ce i se comunică. Pentru a ilustra această înțelegere a discursului media performativ, autoarea discută medierea (televizuală) a „suferinței la distanță” (preluând conceptul lui Boltanski, 1993), respectiv, modurile în care media construiește un raport între public și realitatea suferinței (sunt considerate evenimentele catastrofice, inclusiv războiul). Luând ca premisă „incapacitatea spectatorului de a acționa asupra suferinței la distanță” (Chouliaraki, 2006, 46), autoarea subliniază practicile media de a construi „distanța potrivită” (reluând conceptul de *proper distance* al lui Silverstone) a spectatorului față de evenimentul perturbator, astfel încât spectatorul să nu privească evenimentul din perspectiva unui simplu observator (indiferent, pasiv, uimit etc.) pentru care evenimentul este dramatic, dar se află „la distanță”, ci din perspectiva unui spectator angajat, conștient de caracterul universal al suferinței provocate de eveniment. De aici, și importanța analitică și metodologică conferită raportului „proximitate-distanță” în medierea evenimentului.

Pe de altă parte, performativitatea discursului mediatic ar trebui legată și de înțelegerea *media ca actor* (nu doar ca sursă de informare, instrument etc.), având o identitate mediatică specifică în cadrul unui sistem media și al unei culturi media, incluzând practicile de consum media; așadar, cum participă media la construcția socială a realității, aducând în atenție – prin mecanisme discursive și lingvistice – o ordine simbolică, indivizi și comunități, probleme publice și practici sociale.

În fine, așa cum subliniază Hepp (2014, 84), în cultura digitală analiza influenței media asupra publicurilor nu poate fi redusă la un singur medium tehnologic, ci trebuie avută în vedere sfera comunicațională eterogenă sau „configurația” de media diferite în care, pe de-o parte, operează actorul media pe care îl analizăm, iar pe de altă parte publicul.

Dispozitivul televizual

Odată cu noile media și, mai ales, cu dezvoltarea rețelelor sociale, cercetările acordă o atenție sporită caracterului multimodal al comunicării (Kress, 2011; Jovanovic, & Van Leeuwen, 2018) – multiple modalități da a integra în actul comunicării imagine, text, sunet etc. Diversitatea condițiilor de producere a discursului mediatic începe însă a fi studiată înainte de digitalizarea comunicării, mai ales în cadrul studiilor despre televiziune și cinema. Aceste cercetări subliniază necesitatea de a analiza nu numai anumite condiții de producere a discursului (de exemplu, condițiile verbal-textuale), ci ansamblul condițiilor, în funcție de specificitatea media.

Sunt relevante, în acest sens, cercetările inițiate în anii optzeci cu privire la construcția emisiunilor de televiziune. Menționăm aici abordarea semio-discursivă dezvoltată în cadrul Școlii franceze de analiză a discursului mediatic (Nel, 1999). În centrul acestei abordări se află conceptul de *dispozitiv*, preluat din teoria socială a lui Foucault și operaționalizat pentru analiza sferei televizuale. La Foucault, conceptul de dispozitiv este folosit pentru a explica modurile în care actorii sociali (re)produc relații sociale în cadrul unui sistem de relații de putere instituit prin domenii de cunoaștere, legi, norme, instituții, proceduri ș.a. Într-un interviu acordat în 1977, Foucault definește dispozitivul drept „un ansamblu eterogen care include discursuri, instituții, configurări arhitectonice, decizii reglementare, legi, măsuri administrative, enunțuri științifice, propoziții filosofice, morale, filantropice, pe scurt: ceea ce este spus și, de asemenea, ceea ce nu este spus, iată elementele dispozitivului. Dispozitivul constituie rețeaua pe care o putem stabili între aceste elemente” (1977, 194).

Conceptul de dispozitiv introdus de Foucault indică, în primul rând, modurile în care actorii sociali utilizează strategic reguli, social instituite, de producere a discursurilor, în funcție de situație, de statutul lor, de obiectivele lor etc. Ei comunică așadar, „în limitele” unei „formațiuni discursive” (Foucault, 1972) prin care se delimitează cunoașterea referitoare la domenii de acțiune socială, inclusiv cunoașterea potențială. Astfel:

- (1) practici de conceptualizare și de enunțare (un limbaj, o terminologie, un cadru juridic, o poziție enunțiativă a actorului social etc.);
- (2) practici non-discursive (mecanisme instituționale, precum protocoale, proceduri, organigrame, tehnologii etc.); Foucault (1977, 195) folosește și termenul „*apparatus*” pentru a se referi la „o formațiune care are ca funcție majoră într-un moment istoric dat aceea de a răspunde unei nevoi urgente. «*Apparatus*» are deci o funcție predominant strategică”¹.
- (3) dispozitive (modurile concrete prin care practicile discursive și non-discursive sunt articulate sub forma unor scene/arene comunicaționale strategice).

În al doilea rând, prin conceptul de „dispozitiv” se subliniază că discursurile sunt expresia utilizării unui ansamblu eterogen de condiții de producere (verbale, non-

verbale, materiale etc.). În al treilea rând, se subliniază că producerea discursului nu poate fi disociață de (1) relațiile de putere (la nivel de conținuturi/reprezentări dominante în anumite contexte, culturi etc., la nivel de statut, de rolurile în funcție de care actorii sociali enunță) și (2) în general, de manifestarea puterii printr-o varietate de forme, niveluri și rețele (puterea nu este, așadar, o relație socială exclusiv „verticală”, de la o instanță către altă instanță).

Conceptul foucauldian de dispozitiv este preluat în analiza de discurs, în studiile media, în general în abordarea critică din științele sociale. În cercetarea franceză, conceptul a fost integrat în analizele semio-discursive (Nel², 1999; Lochard, 2006; Charaudeau³, 2005, 20⁴), inițial, cu aplicație la sfera televizuală pentru a demonstra „complexitatea acțiunii televizuale” (Larroche, 2019, 104), ulterior cu aplicație și la alte tipuri de media (Perraya, & Bonfils, 2012; Davallon, 2024), în funcție de suportul tehnologic (Facebook ca dispozitiv, presa online ca dispozitiv, podcasturile ca dispozitive etc.). În esență, aceste analize discută dimensiunea, instituită social, a discursului mediatic.

Astfel, invitații în emisiunile de televiziune utilizează, în funcție de identitatea și obiectivele lor, cadrul situațional al comunicării (suport tehnologic, gen discursiv, format etc.), așadar, o serie de convenții și reguli comunicaționale. Cadrul situațional reflectă un *proiect de comunicare* media care are o anumită *finalitate*. Proiectul de comunicare media se materializează sub forma unui cadru de interacțiune și comunicare specific – *dispozitivul jurnalistic*. Orice dispozitiv are, așadar, un caracter instrumental/strategic. De exemplu, dispozitivul unei emisiuni de televiziune poate fi înțeles ca „un operator sociocomunicativ având funcția de a încadra intenția comunicațională subiacentă producției televizuale” (Lochard, 2003, 90).

Discursul media construiește – prin dispozitive specifice – reprezentări despre actori și evenimente care sunt semnificative social, precum și anumite moduri de interacțiune între interlocutori (de aici și utilizarea particulei „semio”, discursurile pot fi analizate și înțelese ca niște configurații semiotice, aspectele verbale fiind potențate de aspectele non-verbale de ordin material, instituțional, cum sunt, de pildă, logicile socioprofessionale ș.a.).

Pentru Charaudeau (2005, 2016), noțiunea de dispozitiv poate fi definită în funcție de două dimensiuni: una conceptuală – dispozitivul se referă la concepția instanței media despre cum ar trebui organizată interacțiunea dintre media, public și alți interlocutori; una formală – dispozitivul se referă la punerea în practică a unui gen jurnalistic și/sau discursiv (de exemplu, talk-show-ul ca dispozitiv, dezbateră electorală ca dispozitiv, controversa ca dispozitiv, Facebook ca dispozitiv etc.).

Așadar, un *dispozitiv* (mediatic, instituțional etc.) indică organizarea strategică a comunicării în funcție de o serie de constrângeri sociocomunicaționale: un gen (jurnalistic/discursiv), o finalitate a comunicării în relație cu profilul media, un suport tehnologic, actori cu anumite identități sociale, profesionale etc., având un

anumit statut și o anumită legitimitate, un cadru scenic și vizual, anumite practici comunicaționale etc.

Un dispozitiv mediatic instituie pentru actorii implicați în actul comunicării (inclusiv pentru publicuri) un spațiu comunicațional de manifestare, aceștia utilizând în manieră proprie potențialul acestui spațiu, dar fiind „orientați” – prin particularitățile dispozitivului – să adopte anumite roluri, să utilizeze anumite practici discursive etc. În acest sens, trebuie subliniat că studiile axate pe sfera media utilizează conceptul de dispozitiv mai puțin normativ decât în cercetările sociologice sau din teoria socială. În acestea din urmă, dispozitivul *normalizează* acțiunile actorilor sociali în relație cu o sferă de putere și control simbolică, actorii reproducând, într-o formă sau alta, reglementări, proceduri, practici, afirmații și discursuri dominante la un moment dat la nivel instituțional și științific-cultural. În schimb, cercetările axate pe televiziune (și alte media) relevă o viziune „mai pragmatică, interacționistă” (Peeters, & Charlier, 1999, 18) despre comunicare în *cadrul* dispozitivului – se subliniază capacitatea participanților la emisiune de a negocia/utiliza constrângerile dispozitivului. Așa cum subliniază Peeters și Charlier (1999, 19), dispozitivul „organizează și face posibil ceva, dar nu garantează și realizarea” (acelui lucru – n.m.). Mai mult, invitații în emisiune pot să-și manifeste „rezistența” în raport cu dispozitivul, de exemplu, să conteste întrebările sau dispozitivul ca atare (pentru detalii, a se vedea Beciu, 2011, 184). În acest sens, Larroche (2019, 176) conchide că „dispozitivele pot contribui la consolidarea capacităților subiecților în calitatea lor de actori sau chiar la împuternicirea lor”.

Sintetizând, prin conceptul de dispozitiv (mediatic) se pune accentul pe:

- a) *eterogenitatea* condițiilor de producere a discursului (mediatic, instituționale etc.);
- b) combinarea sau integrarea strategică a unor condiții comunicaționale eterogene; de aici, *intenționalitatea strategică* și *hibridizarea* ca particularități definitorii ale dispozitivului: „Altfel spus, discursurile sunt operaționale fără a lua în considerare obiectele dispuse conform unui mod de aranjare eficient. În această perspectivă, dispozitivul poate fi văzut ca o formațiune mixtă, compusă din simbolic și din tehnică (Poitou, Verhaegen, & Weissberg)” (Peeters, & Charlier, 1999, 17);
- c) „*obiectivarea*” unui spațiu social simbolic (roluri, norme, practici discursive și non-discursive, semnificații etc.); o emisiune de televiziune sau un cont Facebook etc. constituie nu numai surse de informare și interacțiune, ci și spații sociale articulate prin imagini, sunet, tipuri de limbaj ș.a.;
- d) *performativitatea* – dispozitivul unei emisiuni de televiziune instituie o realitate semnificativă social, inclusiv prin integrarea spectaculară a publicului în dispozitivul emisiunii. Bussolini (2010, 98) reamintește că „aspectul performativ al puterii” la Foucault poate fi identificat în scrierile în care acesta subliniază teatralitatea puterii, faptul că aceasta se manifestă

(și) printr-un cadru de vizibilitate („ceea ce se poate vedea”) și de enunțare („ceea ce poate fi spus”, 2010, 100).

e) *istoricitatea* dispozitivului, care relevă o strategie de cunoaștere și acțiune într-o anumită perioadă: „dispozitivul este un concept explicit relațional, introduce viziunea unui dinamism continuu” (Bussolini, 2010, 92). Școala ca dispozitiv, de exemplu, cunoaște forme variate, în funcție de perioade și contexte socioculturale și politice; un alt exemplu, impactul culturii digitale asupra dispozitivelor media.

Dacă în teoria socială conceptul de dispozitiv a devenit canonic, nu același lucru putem spune că s-a întâmplat în studiile media. Începând cu anii nouăzeci, autorii francezi sunt cei care integrează cu predilecție conceptul în analiza discursului mediatic, dezvoltând instrumente de cercetare, ca parte a *analizei de dispozitiv*; de aici, și dificultățile de traducere a termenului de „dispozitiv media” în limba engleză. Începând cu anii 2000, conceptul de dispozitiv începe să fie utilizat tot mai mult și în literatura de limbă engleză din analiza de discurs, studiile media, științele comunicării (prin preluarea ca atare a termenului francez de *dispositif* sau prin folosirea termenului în engleză, *dispositive*) (Caborn, 2007; Basu, 2011; Kessler *et al.*, 2016; Jäger, & Maier, 2016; Crano, 2020). Analiza de dispozitiv este integrată în studierea unor practici media emergente în cultura digitală, cercetări care folosesc cadre teoretice specifice. De exemplu, într-un studiu recent despre podcast (cultural) și medierea cetățeniei (*citizenship*), Mădroane și Cârlan (2023, 4) conchid că „dispozitivul podcastului dezvoltă agentivitatea retorică (*rhetorical agency*)” ce se formează în interacțiunea dintre jurnalist și audiență: modurile în care jurnalistul situează audiența într-un cadru de interacțiune prin utilizarea resurselor tehnologice, semiotice, normele și practicile specifice jurnalismului cultural; modurile în care audiența rezonază/se raportează la conținuturile propuse de jurnalist și, în general, la cadrul de interacțiune pe care podcastul îl instituie. Morelli și Lazar (2015) subliniază că dispozitivele digitale de informare-comunicare sunt mai puțin „normative” în relația cu utilizatorii (comparativ cu media tradițională), dat fiind că „experiența interactivă a utilizatorilor” devine o particularitate structurantă a acestor dispozitive (2015, 8). „Caracterul dinamic” (2015, 15) al acestor dispozitive (sau „plasticitatea” acestora, pentru a relua metafora propusă de autorii menționați) rezidă, așadar, în potențialul de interpretare și acțiune din partea publicului.

Comunicarea în cultura digitală necesită o regândire a cadrelor conceptuale și metodologice. Din acest punct de vedere, conceptul de dispozitiv poate contribui la analiza unor fenomene precum convergența media sau practicile transmediatice; într-un mod mai aplicat, la analiza performativității discursului (public) în cultura digitală caracterizată prin hibridizarea practicilor comunicaționale și a strategiilor discursive. Nu în ultimul rând, conceptul de dispozitiv permite analiza comunicării în sfera televizuală/ca fenomen online în relație cu suportul tehnologic, cu condiții socioinstituționale și/sau simbolice (cultura mediatică, politică, imaginare sociale, organizațiile media) și desigur, cu strategia actorului media.

Cadrul metodologic

Utilizăm pentru cercetarea de față abordarea semio-discursivă a comunicării media, aplicând metoda *analizei de dispozitiv* (Lochard, 2006; Beciu, 2011; Beciu, & Lazăr, 2024) pentru a evidenția modurile în care două talk-show-uri difuzate în *prime time* la posturi de televiziune comerciale au mediatizat războiul ruso-ucrainean și summitul NATO de la Washington.

Vom considera cele două talk-show-uri dispozitive de informare și dezbateră specifice, pe care le analizăm în funcție de două dimensiuni: a) socială și/sau simbolică; interacțional-discursivă.

Prima dimensiune – socială/simbolică – se referă la cadrul de interacțiune predefinit, respectiv, la aspecte care țin de situația de comunicare specifică (particularitățile talk-show-ului ca gen televizual) și de particularitățile recurente, de la o ediție la alta (contractul de comunicare, Charaudeau, 2005), ale talk-show-urilor incluse în aria de cercetare. Această dimensiune se referă, de asemenea, la relevanța simbolică a datelor cercetării. Mai exact, dispozitivul emisiunii analizate va fi interpretat din perspectiva unor practici comunicaționale și discursive (cum sunt cele de informare și dezbateră, de reprezentare vizuală a faptelor) semnificative social, care fac parte dintr-un univers simbolic ce este cultivat/apropiat în societate. Potrivit lui Charaudeau (2007), categoria „univers simbolic” poate fi aplicată la „domenii ale practicii sociale” (politic, viață cotidiană, sferă juridică etc.), la o varietate de „experiențe” (culturale, profesionale, identitare, inclusiv tipuri de emoții) și tipuri de cunoaștere (cunoașterea științifică, de tip expert, cunoașterea practică, tipuri de credințe, de opinii etc.), la o sferă axiologică (valori specifice) și, nu în ultimul rând, în relație cu limbaje specifice. Charaudeau (2005; 2007) preferă termenul de „imăginar mediatic”/„imăginar sociodiscursiv” altor termeni precum cel de „stereotip” sau „loc comun” tocmai pentru a reliefa că imaginările sociale indică un mod intersubiectiv de apropiere a realității, bazat pe reprezentări sociale care au luat forma unor narațiuni, ritualuri, elemente de limbaj și practici discursive ce fac parte din memoria colectivă. Din acest punct de vedere, dispozitivul unui talk-show devine relevant pentru practici sociale curente în societate – de cunoaștere, reprezentare și interpretare a evenimentelor/temelor abordate.

Cea de-a doua dimensiune – interacțională – vizează construcția propriu-zisă a talk-show-ului, respectiv strategiile de discurs folosite de instanța media (moduri de vizualizare, rolul jurnalistului, tipuri de secvențe etc.), precum și strategiile invitațiilor din emisiune. Prin construcția sa strategică, emisiunea produce un anumit mod de cunoaștere a realității (a evenimentelor, a temelor etc.). Dispozitivul dobândește astfel o anumită finalitate în ceea ce privește raportarea la public, reprezentarea faptelor, modul de interacțiune și de dezbateră.

Pornind de la aceste elemente, prezentăm mai jos instrumentul de cercetare⁴:

Tabel 1. Instrument pentru analiza de dispozitiv

Macro-condiții	Micro-condiții
1. Cadrul de interacțiune predefinit social/simbolic	situația de comunicare: talk-show-ul ca gen televizual contractul de comunicare al emisiunilor analizate (formatul etc.) imaginare socio-discursive (Charaudeau, 2007)
2. Dinamica interacțională jurnalist–participanți–public: elemente comunicaționale și discursive	aspecte tematice recurente (în cazul de față, în legătură cu războiul ruso-ucrainean și cu evenimente aferente) tipuri de întrebări tipuri de secvențe (structura emisiunii) participanții – statutul lor în emisiune stilul de moderare și rolul jurnalistului (jurnalistul „evaluator”, își asumă puncte de vedere, intervine frecvent în dezbateri; „coexpert”, adoptă o postură analitică, centrată pe demonstrație și decriptare; „mediator”, cu intervenții minime; „observator”, aparent nu controlează cursul interacțiunii) enunțuri care implică publicul adresare directă (alocutive) ⁵ referire ca „terț” enunțator colectiv („noi”) strategii de discurs utilizate de jurnaliști: strategii de personalizare și realizări lingvistice aferente (enunțarea, elemente de limbaj); strategii de reprezentare a actorilor și evenimentelor (moduri de desemnare a actorilor, categorizări, evaluări, descrieri)
3. Cadrul de interacțiune non-verbal	construcția scenică construcția vizuală moduri de vizualizare a studioului, a participanților tipuri de imagini (e.g. imagini reale, imagini construite – grafice, prin satelit etc.; imagini cu impact emoțional; imagini preluate din media sociale)

Aria de cercetare include 25 de ediții ale talk-show-urilor difuzate în *prime time* la *Antena3 CNN* („Sinteza zilei”) și *Digi 24* („Jurnalul de seară”), posturi de televiziune comerciale nișate pe știri și comentarii politice. Am inclus acești actori media în corpus în funcție de criteriile următoare: a) sunt actori percepuți în spațiul public pentru identitățile lor mediatice diferite (pentru detalii, a se vedea secțiunea următoare), așadar, pentru jurnalismul politic de televiziune diferit ca mod de vizibilitate a politicului; b) talk-show-urile difuzate în *prime time* la

aceste posturi de televiziune au dobândit o anumită stabilitate din perspectiva dispozitivelor, fapt care ne permite să urmărim eventuale redefiniri în contextul războiului ruso-ucrainian; c) acești actori au mediatizat războiul ruso-ucrainian constant în primele luni de la declanșarea acestuia, pentru această temă fiind alocat spațiul editorial integral.

Au fost selectate mai multe intervale temporale, începând cu declanșarea războiului și continuând cu o perioadă în care războiul capătă amploare: februarie-mai, octombrie 2022 (13 ediții); februarie-iunie 2023 (opt ediții) și iulie 2024 (patru ediții). Am avut în vedere două categorii de ediții: prima categorie este formată din ediții din 2022 și 2023 în care se mediatizează un eveniment punctual declanșat în ziua respectivă (evoluții pe terenul de luptă, declarații ale unor lideri politici internaționali, estimări pe baza unor expertize internaționale etc.), așadar, ediții centrate pe conectarea publicurilor la evoluția imediată a evenimentului. Am inclus în această categorie primele 4 luni din 2022, fiind vorba de perioada imediat declanșării războiului, iar apoi luna octombrie a aceluiași an, marcând o anumită distanță în timp față de eveniment; corespunzător, am inclus primele luni din 2023, un interval de prelungire a crizei și în care în sfera publică se articulasera deja reprezentări despre evoluția războiului. Cea de-a doua categorie include ediții consacrate unor evenimente de importanță strategică asociate cu războiul ruso-ucrainean (cum a fost, de exemplu, summitul NATO din 9-11 iulie 2024 cu titlul oficial „Ucraina și Securitatea transatlantică”, ce a avut loc la Washington și a marcat cea de-a 75-a aniversare a Alianței). Utilizând cele două criterii pentru alcătuirea ariei de cercetare, ne-a interesat să identificăm practici recurente în intervale temporale diferite și, corespunzător, să identificăm eventuale reconfigurări ale acestor practici.

Pentru colectarea corpusului și transcrierile aferente am utilizat arhivele online disponibile ale celor două posturi de televiziune completate cu înregistrări/capturi operate de autori la data transmiterii emisiunii. Rezultatele cercetării sunt interpretate din perspectiva puterii simbolice (Couldry, 2000) a televiziunii, și în acest sens avem în vedere *performativitatea discursului media* (televizual) (Chouliaraki, 2006; Dayan, 2015; Broersma, 2019), capacitatea acestuia de a institui o realitate semnificativă emoțional și etic pentru public.

Rezultatele cercetării

„Sinteza zilei” în sfera jurnalismului politic de televiziune

Din perspectiva cadrului de interacțiune predefinit, „Sinteza zilei” (*Antena3 CNN*) o emisiune politică încadrabilă în genul televizual talk-show: abordează într-un mod spectacular-polemic teme sociale și politice și este moderată de un jurnalist-vedetă (Mihai Gâdea), iar, în unele cazuri, de alți jurnaliști cu notorietate ai postului de televiziune. „Sinteza zilei” este unul dintre cele mai longevive talk-

show-uri din peisajul televizual românesc. Lansat în 2004, a cunoscut de atunci mai multe reconfigurări ca format, unele dintre ele explicabile prin integrarea noilor media, altele prin dinamica sferei jurnalismului politic de televiziune din România⁶ sau în legătură cu (re)organizarea trustului *Intact*, din care face parte postul de televiziune. Încheierea în 2022 a unui parteneriat între postul de televiziune *Antena 3* și *CNN* și redenumirea postului ca *Antena3 CNN*, va influența, într-o anumită măsură, politica editorială a postului, unele practici regăsindu-se și în economia talk-show-ului „Sinteza zilei”.

Așadar, de la lansare și până în prezent, acest talk-show cunoaște unele evoluții, dintre care, cu titlu de exemplu: de la un cadru scenic restrâns (de tipul moderator și invitați „față în față” sau situați în semicerc la un pupitru) la un cadru extins ca dimensiuni, cu multiple facilități tehnice; un repertoriu tematic centrat pe agenda zilei, dar mai diversificat în raport cu edițiile inițiale, cu o orientare mai pregnantă spre „dezvăluiri” (investigații etc.)⁷ și, recent, spre o mediatizare senzaționalistă a dezvăluirilor/investigațiilor, pornind inclusiv de la fapte diverse (accidente, infracțiuni, mondenități etc.)⁸; hibridizarea crescândă prin integrarea știrilor în regim de *breaking news* (o particularitate de altfel curentă în peisajul televizual românesc); schimbări în ceea ce privește numărul și profilul invitaților și, nu în ultimul rând, o reconfigurare în timp a rolului jurnalistului-moderator, ca parte a discursului asumat/interpretativ practicat de jurnaliștii postului de televiziune (moderatorul principal și-a păstrat acest statut de la prima ediție și până în prezent).

Ca actor media, *Antena 3 CNN* și, implicit, talk-show-ul „Sinteza zilei” se disting în primul rând prin poziționarea în raport cu evoluțiile scenei politice interne și internaționale (enuțare evaluativă în registre discursive diverse – umor, interpelare, limbaj emoțional etc.) – o practică relevantă pentru una dintre tendințele jurnalismului politic de televiziune din România din ultimele două decenii, și anume, jurnalismul politic critic, interpelativ, cu accente populist-justițiare. De exemplu, după pandemia Covid-19, talk-show-ul va include și o secțiune dedicată unor fapte diverse (accidente, infracțiuni, incidente în instituții, ș.a.) interpretate de moderator ca pericole pentru societate.

În al doilea rând, reproducerea *brandului* este o trăsătură a politicii editoriale a postului, evidentă, mai ales, la nivelul talk-show-ului politic „Sinteza zilei” – avem aici în vedere varii strategii de utilizare discursivă a notorietății moderatorului și a jurnaliștilor colaboratori ai emisiunii (aceștia din urmă, în calitate de comentatori invitați în emisiune sau de moderatori atunci când moderatorul emisiunii nu este disponibil)⁹. În al treilea rând, o trăsătură distinctă a dispozitivului „Sinteza zilei” constă în integrarea altor genuri televizuale, precum știrile de tip *breaking news*, elemente din jurnalismul de investigație (reportaj-anchetă) sau divertismentul (ca mod de evaluare a scenei politice).

Așa cum vom demonstra în continuare, aceste particularități capătă accente specifice în contextul mediatizării crizelor politice interne, dar mai ales al crizelor internaționale.

„Sinteza zilei” – practici de mediatizare în contexte de criză

În edițiile curente, secvența introductivă are o funcție esențială în economia dispozitivului. Edițiile emisiunii încep cu monologul moderatorului, consistent ca durată (minimum 8-10 minute), prin care acesta anunță agenda ediției, interpretând fiecare subiect din perspectiva impactului pentru cetățean. În cadrul monologului, moderatorul alertează asupra posibilelor consecințe, interpelează potențiali responsabili sau mobilizează publicul să răspundă (via sondaje sau rețele sociale) la întrebări care privesc evoluția evenimentului în discuție. Prezentarea invitațiilor este, așadar, prefațată de o luare de poziție a moderatorului cu privire la evenimentele în curs – o evaluare asumată, în care moderatorul enunță din perspectiva jurnalistului, a cetățeanului, a persoanei, a românilor etc. Este o secvență performativă cu o dublă semnificație: pe de-o parte, publicul este alertat în legătură cu evenimente în curs sau cu dezvoltări care urmează a fi făcute în cadrul ediției; pe de altă parte, moderatorul se referă frecvent la capacitatea postului de televiziune, a echipei sale, de a identifica, în exclusivitate, aspecte legate de evenimentul în derulare, enunță capacitatea actorului media de a acționa, de a interveni, prin dezvoltări și informații spectaculare („șoc”, „bombă” etc.).

Secvența introductivă este urmată de o serie de secvențe prin care evenimentele anunțate sunt analizate pornind de la detalii tehnice și ajungând la posibile scenarii. Statutul participanților la emisiune nu poate fi disociat de unghiul de abordare a evenimentelor.

Astfel, odată cu declanșarea conflictului din Ucraina invitațiilor permanenți în emisiune (jurnaliști ai postului de televiziune, consultanți) li se alătură experți militari (generali de armată), fiind analizate diverse imagini de pe terenul de luptă (cazul războiului) sau acțiuni ale liderilor internaționali prin grila „expertizei militare și geopolitice”. În edițiile în care se mediatizează un eveniment punctual declanșat în ziua respectivă sau evoluții de pe terenul de război (prima categorie a corpului), predomină imagini și declarații evaluate într-o manieră tehnică, „de tip expert”. În unele ediții, aceste secvențe sunt completate de secvențele în care intervin jurnaliștii corespondenți la fața locului (uneori, inclusiv moderatorul) sau de secvențe în care sunt intervievate persoane publice relevante pentru mediul politic internațional (ambasadori, politicieni, experți ș.a.).

Caracterul explicativ/analitic al acestor secvențe este construit prin diverse „efecte de real” (Charaudeau, 1997; Broersma, 2010), în primul rând, prin practici de conectare a publicului la dimensiunea concretă, tangibilă a evenimentului (imagini în buclă cu victime, soldați, tancuri în acțiune, orașe/clădiri distruse etc.) și, mai ales, prin analiza unor materiale-surse. De reținut că aceste practici se mențin în intervalele de analiză considerate.

Moderator: „**Hai deți să vedem harta**, doamnelor și domnilor, este de la unul din cei mai buni **analști** la care avem acces.” (23 februarie 2023)

Figura 1.a. Decriptarea vizuală a materialelor-surse („harta momentului”)

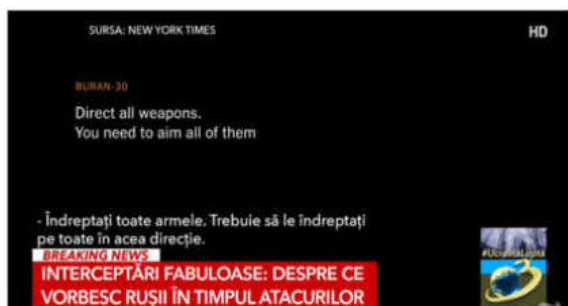

Figura 1.b. Efect de spectacularizare: scenarizarea surselor

Invitații analizează hărți din satelit cu mișcările de trupe, reprezentări grafice, fragmente din declarații oficiale (proiectate pe un ecran amplasat în studio), înregistrări video, articole apărute în presa internațională etc.

Moderator: „Domnule General Hodges vă rog să veniți alături de mine, să vedem mai bine harta. Este o hartă la zi, de la Institutul pentru Studiul Războiului. (...) Să ne uităm la hartă, nu s-a schimbat mare lucru în ultimele o sută de zile, dar ce va fi în următoarele o sută de zile?” (23 februarie 2023)

Figura 2. Regim de monstrație cu finalitate explicativă de tip expert

Sunt integrate conținuturi de pe rețele sociale. Camera video alternează între ecranul aflat în spațiul de interacțiune dintre moderator și invitați și pe care se desfășoară demonstrația și prim-planul cu invitatul care intervine în dezbatere.

Figura 3. Explicitearea de tip expert a datelor

Moderatorul explicitează datele prezentate pe un ecran, solicită apoi pe unii dintre invitați să îi preia locul în fața ecranului explicativ pentru a continua analiza, întrerupe demonstrația acestora în momentul în care un alt invitat dorește să intervină cu un comentariu legat de datele prezentate pe ecran etc. Întrebările adresate invitaților sunt predominant tehnice și au funcția de a valoriza expertiza invitaților în domeniul militar.

Moderator: „**Ce-ar însemna** o armă chimică, **ce-ar însemna** o armă biologică?” (16 martie 2022)

Moderator: „Vă prezentăm, în acest moment, planurile care au fost capturate, ale armatei ruse, ale Armatei Roșii, și hărțile de luptă. Avem aceste documente. Radu, haideți să vedem **de ce sunt importante** aceste documente în momentul de față.” (2 martie 2022)

Moderator: „Domnule Colonel, observați ceva **ce vi se pare important de spus din aceste imagini?**” (1 martie 2023)

Moderator: „Știți cumva, domnule General, în acea zonă **dacă există vreun obiectiv semnificativ**, ceva care ne-ar putea atrage atenția? Revenim **aici la hartă** pentru a vedea despre ce este vorba.” (2 martie 2023)

Figura 4.a. Explicitearea de tip expert a datelor „exclusive”: scenarii

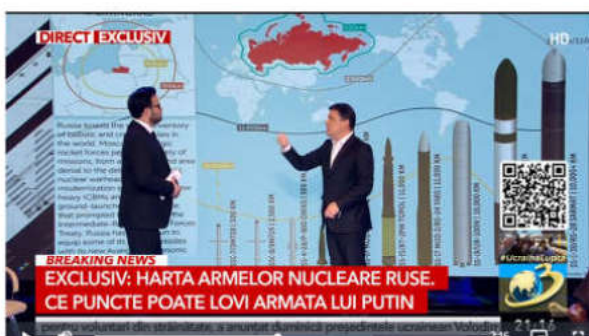

Figura 4.b. Explicitearea de tip expert a datelor „exclusive”: scenarii

Prin această finalitate analitică pe care o ia interacțiunea dintre moderator și invitați, dispozitivul situează publicul într-un anumit *regim* de raportare la eveniment, de tip *expert-injonctiv*. Potrivit lui Dayan (2015), jurnaliștii trebuie să gestioneze tensiunea dintre declanșarea evenimentului și identificarea cognitivă a acestuia, respectiv selectarea unor „caracteristici pertinente” (scene, actori, acțiuni etc.) prin care evenimentul este delimitat în raport cu altele și „este făcut” să apară pentru public (ceea ce Dayan numește „monstrație”). În cazul dispozitivului de față, moderatorul atenționează publicul prin adresare directă („doamnelor și domnilor”) atunci când marchează aspectele care trebuie urmărite, alertează sau avertizează cu privire la cursul evenimentului (surprinderea instantaneității); publicul este chemat să urmărească demonstrația bazată pe expertiza invitaților, în timp ce pe burtiere, se derulează enunțuri emoționale¹⁰ (dimensiunea injonctivă a regimului de vizibilitate).

Moderator: „**În acest moment**, doamnelor și domnilor, suntem **în regim de breaking news** pentru că în urmă cu puțin timp a avut loc, în regiunea Moscova, o explozie semnificativă. **Iată imaginile. (...) Repet, informația acestui moment:**

o explozie semnificativă în zona Moscova a avut loc în această seară.” (2 martie 2023)

Moderator: „**Atenție** ce au făcut la centrala nucleară de la Zaporojie! **Ce vedeți** dumneavoastră este din satelit unde au bombardat, unde au trimis rachete.” (15 martie 2022)

Moderator: „Doamnelor și domnilor, în această seară, **toți așteptăm să vedem** ce se va întâmpla la Kiev. (...) Vă prezentăm **imagini de la sol în premieră**. (...) **Convoiul acela foarte lung**, de peste 60 km, a fost dispersat, iar **în momentul de față** se poziționează în jurul Kievului. (...) **Revedem aceste imagini** pentru a identifica, la sol, ce fel de mașini sunt, **în momentul acesta**, poziționate din acel convoi și aduse în jurul Kievului. **Vedem aici** niște zone care sunt în flăcări.” (15 martie 2022)

Figura 5. Instantaneitate și posibile evoluții ale evenimentelor

Moderator: „Sunt imagini de sus, din dronă, dar ele sunt foarte bune **pentru a înțelege** ce s-a întâmplat la sol. **Așa cum puteți vedea** în aceste imagini, o zonă întreagă este inundată. (...) **Ne vor explica doi înalți generali** din studioul nostru ce înseamnă această operațiune pe care au făcut-o ucrainenii.” (10 martie 2022)

Experții invitați reconstituie evenimentul (de exemplu, evoluțiile recente), îl descriu în timp real („iată ce se petrece”), analizează evoluțiile iminente („ne așteptăm ca...”) sau posibilele evoluții, ce s-ar putea întâmpla (dimensiunea de tip expert a regimului de vizibilitate).

General Mîndrescu (fost comandant NATO): „Intrarea, accentuarea, creșterea implicării NATO, sau nu, sau rămânerea NATO în paradigma în care se găsește acum este o problemă eminentă politică.” (11 aprilie 2022)

Toate aceste practici au și o funcție meta-discursivă, aceea de a semnala faptul că media are resursele necesare pentru identificarea evenimentului, respectiv, interpretarea acestuia. Publicul poate urmări întregul proces prin care evenimentul este delimitat cognitiv și simbolic, chiar și atunci când este plasat în zona scenariului, a probabilității. Dispozitivul media comunică, așadar, despre eveniment, dar în același timp, prin practici specifice, comunică despre capacitatea media de (1) a explica evenimentul (prin intervențiile moderatorului, ale invitaților,

printr-o scenografie a expertizei, incluzând modalități tehnice de vizualizare a evenimentului) și (2) de a-l media emoțional (enuțurile injonctive de pe burtiere, imaginile cu realitatea războiului). Inclusiv practicile vizuale sunt relevante în acest sens. De exemplu, în cazul războiului ruso-ucrainean, pe lângă practicile de vizualizare a evenimentului, în aspectele sale concrete (cu operațiunile de pe terenul de război, imagini filmate în timp real cu atacul asupra unor ținte, consecințele dramatice pentru populația civilă etc.), regăsim și practici vizuale prin care media se poziționează față de eveniment, propunând un mod abstract de definire a evenimentului – sunt așadar, practici meta-discursive, așa cum se poate observa în Figura 6.a. Ecranul reprezintă un colaj de imagini: instanța-expert (Generalii invitați permanenți în emisiune), drapelul Ucrainei sub forma hărții statului ucrainean, înconjurată de tancuri, în fundal se disting refugiați, iar, în prim plan, apare Putin, prezentat într-o ipostază tabloid-comercială, axată pe forța fizică a liderului rus, și în ipostaze formale, în care accentul este pus pe privirea tăioasă, hotărâtă.

Figura 6.a. Interpretarea evenimentelor: narațiuni vizuale

Figura 6.b. Interpretarea evenimentelor: narațiuni vizuale

Combinăția între cele două tipuri de imagini (imagini factuale despre eveniment, imagini-interpretări despre eveniment), precum și burtierele care afișează enunțuri evaluative, unele cu un puternic caracter emoțional („Ziua în care a început din nou războiul în Europa”; „Rusia lui Putin vs SUA și NATO. Ce urmează pentru România”?)¹¹, contribuie la caracterul spectacular al discursului mediatic. În cele din urmă, latura injonctivă a dispozitivului este parte a spectacularizării discursului (personalizare, enunțuri identitare, enunțuri evaluative, limbaj emoțional, avertismente etc.) – un mecanism prin care se mediază identificarea emoțională a spectatorului cu evenimentul (a se vedea și Chouliaraki, 2006, 45). Publicul este conectat într-un mod incitativ la dinamica evenimentului, ca „martor” la realitatea dramatică în curs, o realitate care l-ar putea afecta în mod direct.

În edițiile consacrate unor evenimente de importanță strategică asociate cu războiul ruso-ucrainean (cea de-a doua categorie a corpusului), aceste practici se declină sub forma modurilor în care jurnalistul-moderator subliniază importanța evenimentului pentru „noi toți”, dimensiunea sa istorică, excepțională. Astfel, în ediția dedicată summitului NATO din 9-11 iulie 2024 cu titlul oficial „Ucraina și Securitatea transatlantică”, eveniment ce a avut loc la Washington și a marcat cea de-a 75-a aniversare a Alianței, prin personalizarea intervențiilor sale, moderatorul atrage atenția asupra amploarei evenimentului.

Jurnalistul moderator transmite de la Washington: „Acesta este cel mai important summit al NATO, cel puțin din timpul vieții noastre (...) este genul acela de moment din istorie pe care generațiile care urmează îl vor înțelege ca fiind un punct de cotitură în istorie” (9 iulie 2024).

În mod frecvent, acesta recurge la confesiuni pentru a se referi la experiențele și emoțiile sale, ceea ce îi permite să situeze evenimentul în niște contexte imediate sau să evidențieze relevanța faptelor relatate pentru fiecare dintre „noi”.

„Ei bine, astăzi și în aceste zile, e o căldură insuportabilă în Washington. M-am îmbrăcat în această seară în sacou doar din respect față de publicul *Antena 3 CNN* și pentru tine [jurnalistul moderator în studio], pentru că altfel, afară, este foarte greu respirabil..., sunt 41 de grade resimțite în momentul de față” (9 iulie 2024).

Semnificația ieșită din comun a evenimentului este construită discursiv și printr-o narațiune identitară a cărei enunțare trimite la comunitatea imaginată (noi, românii, statul român) în raport cu alte state, într-un context geopolitic de criză (exemplu, războiul dus de Rusia în Ucraina). Moderatorul utilizează frecvent enunțarea identitară ca un mod persuasiv de atenționare sau, după caz, de alertare a publicului în legătură cu evenimentul în curs – consecințe, cauze, scenariu etc. Acest mecanism discursiv instituie, de asemenea, un raport de tipul „noi” și „ei” sau „noi vs ei”, în funcție de context.

„Ceea ce se întâmplă în aceste zile este foarte important pentru noi, pentru că summitul acesta se uită în mod special la Ucraina (...). Așadar, vom afla, în zilele următoare, ce decizii se vor lua pentru România, ce decizii se vor lua pentru Marea Neagră, ce decizii se vor lua pentru Balcani, pentru că, repet, suntem în momentul

acesta, fără dubiu, regiunea noastră, zona noastră, suntem în centrul unui război” (9 iulie 2024).

Un alt mod de enunțare identitară este cel în care moderatorul introduce o instanță colectivă, generică, circumscrisă democrațiilor liberale – criza generată de războiul ruso-ucrainean este mai mult decât un conflict geopolitic, ar marca ruptura cu un mod de viață și cu o lume socială.

Moderator (în direct de la Washington): „Aliații și persoanele care trăiesc în țările NATO trebuie să înțeleagă că lumea, așa cum o știam noi, nu mai există. Lumea, așa cum noi am văzut-o în ultimii zeci de ani, în care au trăit părinții noștri și în care trăim noi și, iată, și copiii noștri, ea nu mai există așa cum a fost până la momentul în care Rusia a invadat Ucraina” (9 iulie 2024).

Moderator (în studio): „Ești în miezul celui mai important eveniment al anului 2024 și, așa cum spui, poate pentru mult timp de acum încolo pentru generațiile noastre, deciziile lumii libere, deciziile celor 32 de state membre NATO le vom putea urmări la *Antena 3 CNN*” (9 iulie 2024).

Prin aceste practici de enunțare identitară, moderatorul construiește o meta-narațiune, despre „mersul lumii” – confruntarea dintre lumea liberă și agresor, cu implicații pentru întreaga societate. În acest fel, media (prin secvența introductivă a dispozitivului) oferă publicului criterii de interpretare a evenimentelor și, nu în ultimul rând, de explicitare a acestora, publicul fiind orientat să urmărească anumite aspecte ale evenimentului (contribuie la producerea narațiunii și strategiile de personalizare, precum și reprezentarea discursivă a democrațiilor liberale – „cine va conduce lumea liberă”, „deciziile lumii libere”).

Sintetizând cele de mai sus, jurnalistul performează discursiv rolul de „comentator”, care își asumă „explicații care analizează” (Charaudeau, 2005) evenimentul, orientând atenția publicului spre aspectele care necesită a fi elucidate. Acest rol este performat prin multiple ipostaze (micro-roluri) dintre care reținem: jurnalistul care *alertează/avertizează* constant publicul cu privire la importanța excepțională a evenimentului la care „suntem martori”, la posibilele consecințe și evoluții; jurnalistul care *conectează* publicul la realitatea imediată a evenimentului prin strategii imersive de descriere a evenimentului („tehnicitatea” evenimentului este relevantă mai ales prin modalități vizuale de tip expert); jurnalistul care *raliază* publicul la reproducerea *brandului* postului de televiziune (ca parte a „comunității” postului) prin evidențierea exclusivității informațiilor și a calității echipei¹².

„Jurnalul de seară” – Practici de mediatizare în contexte de criză

„Jurnalul de seară” a mediatizat zilnic evoluțiile legate de războiul ruso-ucrainean, fiind poate postul de televiziune care a alocat cel mai mult spațiu pentru acest eveniment (în continuare temă de agendă la doi ani de la declanșarea conflictului). Ca tendință, contractul de comunicare al emisiunii se regăsește și în mediatizarea crizelor și a marilor evenimente internaționale (finalitatea

explicativă), însă, așa cum vom demonstra în continuare, regăsim și practici care au fost introduse în relație cu mediatizarea războiului ruso-ucrainian.

Astfel, remarcăm în primul rând, secvența introductivă în care moderatorul sintetizează acțiunile și declarațiile politice ale zilei, încheind intervenția (restrânsă ca durată, comparativ cu dispozitivul analizat anterior) cu o întrebare retorică sau cu o constatare care îi plasează pe invitați (profesori, experți militari și jurnaliști) în situația de face o estimare sau de a formula un punct de vedere cu un grad de generalitate, aceștia beneficiind de un capital verbal semnificativ (durata intervențiilor).

Moderator: „**O concluzie pentru această zi** plină de evenimente, care se termină de maniera în care vedeți **în** aceste imagini, vine de la ucraineni” (...) Criza a luat sfârșit, mergem mai departe, deocamdată e liniște mormântală la Kremlin. Domnule Profesor [Pîrvulescu], **ce a fost toată această poveste?**” (24 iunie 2023)

O particularitate este și aceea că întrebările moderatorului pornesc, de regulă, de la surse externe (declarații ale oficialilor ucraineni și ruși, oficialii americani și ai altor democrații liberale, oficiali chinezi, presa rusă, presa occidentală ș.a.) (Beciu, & Lazăr, 2022). Sursele externe includ și materiale vizuale care susțin extrasele verbale selectate de moderator (capturi imagini din presa internațională, evidențierea vizuală a declarației, capturi imagini rețele sociale ș.a.).

Figura 7.a. Integrarea vizuală a surselor externe în comentariul jurnalistului

Aceste „efecte de real” sunt accentuate de enunțarea injonctivă a moderatorului („**Haideți să-l vedem** pe Zelenski”! „Sunt rachetele, de genul celei pe care **o vedeți** pe ecran”) prin care publicul este inclus în demersul explicativ.¹³

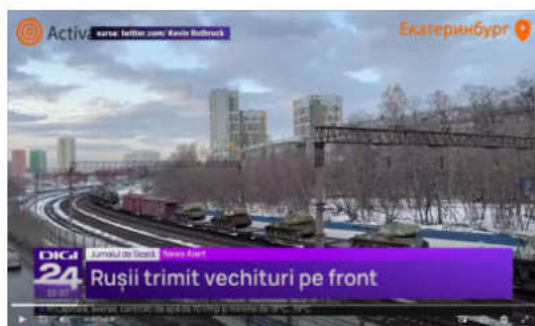

Figura 7.b. Integrarea vizuală a surselor externe în comentariul jurnalistului

Discursul vizual își propune să fie unul de autentificare a unui eveniment, „gaj al adevărului” (Charaudeau, 2006) celor arătate (monstrația – „se vede cum ea [racheta] zboară și intră în aripa de spital”, sau implicarea publicului în „decodarea” hărților, graficelor etc.).

Moderator: „Ei bine, pe marginea acestei orori, **astăzi Institutul pentru Studiul Războiului publică o hartă** cu toate bazele de unde sunt lansate acum atacuri asupra Ucrainei, inclusiv atacul care a pornit ieri asupra capitalei Kiev. **Pe harta noastră**, în zona gri care se află în partea de Est a hărții – este o hartă repet, realizată de Institutul pentru Studiul Războiului –, pe teritoriul Federației Ruse, **vedeți bazele** de unde sunt lansate atacuri asupra Ucrainei” (9 iulie 2024).

Figura 8. Decodarea sursei de tip expert de către moderator

Imaginile în buclă (reiterarea lor în dispozitiv: „vi le-am prezentat ieri, le-am difuzat **astăzi toată ziua**”), precum și faptul că moderatorul subliniază importanța imaginilor respective în economia evenimentului sunt modalități prin care media se poziționează față de eveniment legitimând o interpretare a evenimentului (sau, cum remarcă Charaudeau, 2006, asistăm la o „supra-actualizare” a evenimentului).

De asemenea, se accentuează astfel identificarea emoțională a publicului cu evenimentul.

Moderator: „Rușii au atacat cel mai mare spital pentru copii din Ucraina, la Kiev. Rușii au pretins că, de fapt, ucrainenii au lovit acest spital. **Există însă imagini, vi le-am prezentat ieri, le-am difuzat astăzi toată ziua, imagini care ne arată foarte clar cum o rachetă vizează acest spital. Se vede cum ea zboară și intră în aripa de spital care a fost distrusă**” (9 iulie 2024).

Jurnalistul-moderator invocă o afirmație apărută în presa internațională sau o declarație a unui politician sau guvernant din aparatul militar, de la care pornind solicită invitatului o opinie cu privire la declarația respectivă. Sursele externe sunt evocate pentru ca moderatorul să identifice un element care are putea influența cursul evenimentelor și care, tocmai de aceea, necesită o clarificare. Moderatorul poate astfel trasa, încă de la început, un cadru de interpretare. Întrebarea care rezultă pentru interlocutor are ca punct de plecare un fapt, o declarație, iar, de aici, moderatorul formulează o întrebare generală. Formulată dubitativ, în registrul dialogului indirect liber („Dar... cum stau lucrurile cu acest avertisment?”, „Cristina (jurnalist invitat), o ipoteză, da? O ipoteză. China ar face una ca asta? L-ar găzdui pe dictatorul Putin pe tobogan?”)¹⁴, întrebarea moderatului permite invitatului să reconstituie și să compare contexte, să situeze evoluțiile concrete ale evenimentului în logici de acțiune geopolitică.

Aceeași practică o regăsim și în edițiile în care se discută evenimentele care nu vizează strict evoluțiile de pe câmpul de luptă. De exemplu, în ediția în care s-a abordat summitul NATO din 9-10 iulie 2024, moderatorul evidențiază implicațiile acestui eveniment din perspectiva poziției și statutului geopolitic al României în contextul războiului (prin comparație, la *Sinteza zilei*, același eveniment a fost plasat tot într-o perspectivă geopolitică, dar și într-una mai largă, identitară, cu referire la prefigurarea unei noi lumi sociale etc.). Moderatorul solicită evaluări din partea invitaților experți propunând totodată o alternativă de răspuns (a sau b): „Ce se întâmplă însă cu **noi, situația noastră**, flancul de Est, Marea Neagră? Lucrurile se pot schimba **sau** rămânem în cadrul deciziilor care au fost luate deja?” (9 iulie 2024).

Intervențiile moderatului variază ca durată. De regulă, sunt concise, însă sunt și secvențe în care acesta intervine mai mult.

„E avertismentul Șefului armatei britanice, el spune <Trebuie să ne pregătim, trebuie să fim gata de război în trei ani> (...). Și adaug și o analiză: *The Economist*, care spune că stocurile de armament sovietic s-au terminat... (...) Și puse toate astea cap la cap, nu se poate să nu te faci să te întrebi: păi acum se duc ucrainenii la Beijing? Când Putin ajunge la fundul sacului, ei se duc la Beijing?” (24 iulie 2024).

Figura 9.a. Dispozitivul scenic: organizarea topologică

Figura 9.b. Integrarea discursului surselor în comentariul jurnalistului

Din perspectiva enunțării, moderatorul adoptă rolul unui „observator implicat” (Beciu, & Lazăr, 2024), care constată, evaluează și are, în primă instanță, niște explicații despre ceea ce se petrece pe terenul de operațiuni militare (sau pe scena evenimentului internațional), dar care, în același timp, afișează o „nedumerire strategică” (Beciu, & Lazăr, 2024) cu privire la unele aspecte și, de aici, dialogul cu invitații. Evidențiază o cunoaștere a evenimentului tributară surselor („ce știm până la acest moment”), dar care se poate modifica în orice moment, de unde, și incertitudinea la care revine constant; orientează explicațiile astfel încât accentul să fie pus pe evoluții imprevizibile, îngrijorătoare, pe scenarii și ipoteze, declanșând/provocând o interpretare – cu un grad de generalitate – din partea invitaților („Domnule ministru, ne bagă în război acordul de securitate bilateral România-Ucraina?”; „România intră în această nouă ligă pentru că geografic e aici sau și pentru că a făcut ceva?”)¹⁵. Alternează enunțarea asumată individual („asta înțeleg”) cu cea asumată colectiv („ne-a spus”, „ne spune”, „asta ni se spune”, „asta ne va spune viitorul”, „Știm că au distrus maternități, știm că au atacat infrastructură civilă”)¹⁶, „noi” generic pentru ceea ce se constată, se explicitează și, implicat, se alertează.

Construcția scenică este relativ aceeași ca în edițiile curente ale emisiunii, minimalistă, cu unele elemente adaptate la specificul evenimentului: masa rotundă cu moderatorul și invitații constituie nucleul vizual, la acesta adăugându-se în fundal imagini-simbol (e.g. victime, pagube materiale, imaginea unor lideri internaționali etc.). Enunțurile de pe burtiere sunt, de regulă, afirmații ale surselor invocate de moderator cu funcția de conectare a publicului la derularea evenimentului.

Moderator: „De altfel, scena pe care am văzut-o mai devreme ne arată cât se poate de clar că a fost doar o minciună din partea propagandei ruse pentru că Putin nu a reacționat în niciun fel atunci când premierul indian, cu el de față, a vorbit despre nenorocirea dispariției, morții copiilor. Putin nu a făcut altceva decât să-i mulțumească” (10 iulie 2024).

Pentru a ilustra vizual „informația momentului”, în emisiune predomină (ca durată) vizualizarea moderatorilor și a invitaților („distanța personală”, Hall, 1979) alternativ cu vizualizarea scenei de ansamblu („distanța publică”, Hall, 1979), cu derularea în buclă a unor imagini și cu tehnica ecranului segmentat. Tehnica ecranului segmentat este utilizată și ca practică meta-discursivă, respectiv pentru a difuza imagini-„semne”, interpretări ale evenimentului (Figurile 10.a și 10.b). Această practică indică poziționarea media față de eveniment, dar într-un mod mai degrabă formal decât spectacular (comparativ cu dispozitivul pe care l-am analizat anterior).

Figura 10.a. Segmentarea ecranului ca practică meta-discursivă

Figura 10.b. Segmentarea ecranului ca practică meta-discursivă

Fiecare dintre practicile evidențiate, corelate unele cu altele, instituie un spațiu de abordare a evenimentului, comunicațional și discursiv – în care se caută interpretări cu privire la consecințe potențial negative sau, în orice caz, alarmante, pornind de la explicarea unor informații punctuale, de la evoluția imediată a evenimentului. Dispozitivul instituie astfel un anumit regim de vizibilitate: evenimentul în desfășurare, aflat într-o continuă reconfigurare (*in the making*), o sursă de incertitudini și – în cazul războiului ruso-ucrainean – de amenințări pentru care moderator, invitați și public caută răspunsuri. Publicul este conectat la dinamica evenimentului, ca observator la distanță al evenimentului, inclus în spațiul deliberativ creat de moderatori și invitați.

Concluzii

În acest studiu am propus analiza a două dispozitive televizuale relevante pentru sfera mediatică din România din perspectiva practicilor de mediatizare a războiului ruso-ucrainean, declanșat în 2022.

Principala problemă pe care am supus-o atenției se referă la identificarea particularităților recurente ale dispozitivelor în perioadele analizate și instituirea – prin combinarea lor strategică – a unor moduri de interacțiune și interpretare a evenimentului și, nu în ultimul rând, de angajare a publicului. În acest sens, am prezentat, într-o primă etapă, „contractul de comunicare” al fiecărui dispozitiv (așadar, marile particularități ale emisiunii în ediții curente), iar, în cea de-a doua etapă, am discutat cum este pus în practică „contractul de comunicare” în contextul războiului ruso-ucrainean și al unor evenimente corelate, precum summitul NATO din 2024. Pe baza rezultatelor cercetării, am evidențiat faptul că ambele dispozitive au o finalitate analitică (de explicare a evenimentului) și una de avertizare/alertare. Însă aceste finalități sunt realizate diferit, prin caracteristicile dispozitivului.

Astfel, „Sinteza zilei” construiește un mod de raportare la eveniment de tip expert-injonctiv, prioritizând explicațiile specializate ale experților militari și construind alerta într-un mod spectacular (enuțuri emoționale, tonalitatea dramatizantă a moderatorului, rolul central al acestuia în demersul explicativ, raportarea constantă la public prin enunțare, narațiuni vizuale etc.). „Jurnalul de seară” se axează pe evoluția evenimentului pornind de la cele mai recente informații preluate de la surse internaționale, accentul fiind pus pe interpretarea dată de experți militari și de specialiști (care au un rol central în economia dezbaterii în raport cu moderatorul), mai ales, din perspectiva evoluțiilor imprevizibile și/sau a potențialelor consecințe dramatice.

Cea de-a doua problemă pe care am introdus-o se referă la modurile în care dispozitivele analizate mediază forme de angajare a publicului. Am introdus, în acest sens, noțiunea de *discurs media performativ*, pornind de la două abordări complementare, respectiv, cea din *media studies* (Broersma, 2010, 2019; Dayan, 2006, 2015) și din analiza critică de discurs (Chouliaraki, 2006).

Rezultatele cercetării de față nuanțează premisele teoretice dezvoltate de Chouliaraki potrivit căreia focalizarea media pe construcția proximității, adică vizualizarea prin emoție a realității concrete, imediate a evenimentului (*immediacy*) și producerea efectului de „identificare” emoțională a spectatorului cu evenimentul nu facilitează neapărat o reflecție despre cauzele și efectele suferinței; corespunzător, focalizarea pe interpretarea evenimentului prin dezbateri, argumentare (*hypermediacy*) instituie un raport abstract cu evenimentul. Echilibrul între cele două dimensiuni în economia mediatică a informației ar putea duce, potrivit autoarei, la o „identificare reflexivă” (2006, 46) a spectatorului cu evenimentul, la o reflecție etică despre implicații, cauze și o potențială atitudine activă. Or, așa cum am arătat, la „Sinteza zilei” realitatea imediată a evenimentului este construită într-o manieră de tip expert (evaluarea unor surse de tip expert, hărți din satelit, grafice etc. de către experți), dar și injonctivă (prin enunțuri de alertă, care implică emoțional publicul, prin enunțuri despre capacitatea media de a acoperi evenimentul în timp real). Mergând pe linia analitică expusă mai sus, dispozitivul orientează publicul spre o identificare predominant emoțională cu evenimentul. Ar trebui însă remarcat că latura emoțională și, în general caracterul spectacular al dispozitivului, derivă nu atât (sau nu numai) din derularea unor imagini dramatice de la fața locului, cât și din punerea în scenă televizuală a expertizei: analizele experților-invitați sunt însoțite de enunțuri cu impact emoțional care se derulează pe burtieră la care se adaugă intervențiile dramatizante ale moderatorului. Altfel spus, alerta, atenționarea publicului, implicarea acestuia în demersul explicativ configurează demonstrația de tip expert la care recurg invitații și moderatorul. Construcția de tip expert, în timp real a evenimentului, și evaluarea emoțională a acestuia nu sunt deci exclusive în cadrul dispozitivului. Rezultă astfel *spectacularizarea expertizei*, o particularitate de natură a accentua dimensiunea emoțională și injonctivă a dispozitivului.

Și la „Jurnalul de seară”, medierea evenimentului prin mărturii sau imagini cu impact emoțional de la fața locului este – într-o anumită măsură – potențată de explicațiile invitaților și de cursul interpretării trasat de moderator (evoluții îngrijorătoare, multe necunoscute etc.). În acest caz avem, așadar, o anumită construcție a discursului de tip expert, bazată pe demonstrația rațională, dar reglementată de o enunțare evaluativă, în orizontul avertismentului și al scenariului.

Considerând cele de mai sus, ca ipoteză de interpretare, angajarea etică instituită de cele două dispozitive nu este atât de pregnantă tocmai pentru că, așa cum am văzut, primează alerta, avertismentul, scenariul, ipotezele (potențialul impact al evenimentelor în curs pentru noi ca stat etc.). Angajarea etică ar presupune favorizarea unei „atitudini active” (Boltanski, 2004, 23), medierea unei posturi a telespectatorului „care indică prin cuvinte, dar și prin modurile în care este exprimată emoția, cum va acționa (acesta – n.a.) când va putea (sau cum ar acționa dacă ar putea)” (Boltanski, 2004, 47) față de o problemă care ne privește pe fiecare dintre noi.

Relevant, în acest sens, este și faptul că pe măsură ce durata războiului s-a extins, consecințele sale la nivel umanitar au fost naturalizate discursiv în spațiul public mediatic, desigur, prin practici discursive diferite, în funcție de genul mediatic, și anume talk-show, jurnal de știri, documentar etc. (e.g., știri succinte referitoare la actualizarea la zi a numărului refugiaților care tranzitează sau se stabilesc în România, date statistice despre politicile guvernului pentru sprijinirea refugiaților ucrainieni, iar, în cazul talk-show-urilor, focalizarea pe explicarea tehnică a operațiunilor de război de la o zi la alta, pe scenarii sau supoziții).

Conceptul de dispozitiv s-a dovedit astfel util pentru înțelegerea performativității media, a faptului că media, așa cum remarcă Chouliaraki (2006, 46), nu poate fi redusă doar la „text” și „imagine”, ci instituie un raport între public și eveniment (de cunoaștere, persuasiune etc.) – un raport mediat simbolic, în funcție de valori, norme, simboluri.

Note

¹”The apparatus is thus always inscribed in a play of power, but it is also always linked to certain coordinates of knowledge which issue from it but, to an equal degree, condition it. This is what the apparatus consists in: strategies of relations of forces supporting, and supported by, types of knowledge” (Foucault, 1977, 196).

² Pentru o sinteză referitoare la utilizarea conceptului de dispozitiv în studiile media (în cercetările despre televiziune), a se vedea articolul fondator al lui Noel Nel „Des dispositifs aux agencements télévisuels (1969-1983)”, *Hermès*, 1999, 131-141.

³ „Proiectul meu era de a demonstra că discursul ca structură frastică trebuie analizat în raport cu dispozitivele de punere în scenă, iar (diversele – n.m.) media m-au făcut să descopăr dispozitivele de punere în scenă” (Charaudeau, 2016, 132).

⁴ Instrumentul de cercetare prezentat aici continuă cercetări anterioare: Beciu, & Lazăr (2024); Beciu *et al.* (2018); Beciu (2011, 2006).

⁵ Charaudeau, 1992.

⁶ Beciu, 2020.

⁷ Cf. <https://www.antena3.ro/emisiuni/sinteza-zilei/>, „Sinteza zilei s-a impus ca emisiunea în care au loc cele mai importante dezvăluiri din actualitatea cotidiană”. Disponibil la <https://www.antena3.ro/emisiuni/sinteza-zilei/mihai-gadea-revine-nou-sezon-exclusivitati-dezvaluiri-sinteza-zile-686492.html>, „Un nou sezon de exclusivități și dezvăluiri începe la *Antena 3 CNN*, în fiecare seară, de luni până joi”.

⁸”Tot ce trebuie să știți în caz de dezastru nuclear, ce trebuie să faceți” (20.10.2022).

⁹ Disponibil la <https://www.antena3.ro/emisiuni/sinteza-zilei/mihai-gadea-revine-nou-sezon-exclusivitati-dezvaluiri-sinteza-zile-686492.html>, „Marea așteptare se încheie! Cel mai urmărit jurnalist român de ieri, de azi și de mâine, Mihai Gădea, revine în forță!”. Disponibil la <https://www.antena3.ro/emisiuni/sinteza-zilei/mihai-gadea-sinteza-zilei-antena-3-cnn-697992.html>, „Mihai Gădea revine cu Sinteza Zilei, astăzi, începând cu ora 21.00, doar la *Antena 3 CNN*. Un nou sezon de reportaje exclusive, de informații de *breaking news* și de analize ale unora dintre cei mai renumiți experți și specialiști. Doar aici!”.

¹⁰ De exemplu: „Dezvăluiri șocante: cu ce au contaminat Marea Neagră, îngrijorările experților” (*Antena3 CNN*, „Sinteza zilei”, 19 mai 2022).

¹¹ *Antena3 CNN*, „Sinteza zilei”, 24 februarie 2022.

¹² Pentru încadrarea acestui rol discursiv al jurnalistului (și a ipostazelor aferente) într-una din tipologiile consacrate în domeniu referitoare la rolurile jurnalistului, a se vedea Beciu, & Lazăr (2024). Moderatorul subliniază frecvent calitatea profesională a echipei postului de televiziune. De exemplu, referitor la războiul ruso-ucrainean, moderatorul elogiază efortul jurnaliștilor trimiși la fața locului, faptul că jurnaliștii postului de televiziune sunt recunoscuți în comunitatea jurnaliștilor: „Jurnaliștii *Antena 3 CNN*, premiați pentru relatările din zonele de conflict din Ucraina”. Disponibil la <https://www.antena3.ro/video/jurnalisti-antena-3-cnn-premiu-zone-conflict-ucraina-201550.html>.

¹³ *Digi 24*, „Jurnalul de seară”, 10 iulie 2024.

¹⁴ *Digi 24*, „Jurnalul de seară”, 28 martie 2023.

¹⁵ *Digi 24*, „Jurnalul de seară”, 10 iulie 2024.

¹⁶ *Digi 24*, „Jurnalul de seară”, 10 iulie 2024.

Bibliografie

- Basu, L. (2011). Memory *dispositifs* and national identities: The case of Ned Kelly, *Memory Studies*, 4(1), 33-41.
- Beciu, C. (2006). Les émissions de débat en Roumanie. Entre paternalisme ludique et confession gratifiante, în G. Lochard (ed.), *Les débats publics dans les télévisions européennes*, Paris: L'Harmattan, 171-185.
- Beciu, C. (2011). *Sociologia comunicării și a spațiului public*, Iași: Polirom.
- Beciu, C. (2020). Jurnalismul politic în sfera televizuală din România. Actori, practici, contexte în M. Petcu (coord.), *Mass Media din România după 30 de ani*, București: Tritonic, 87-106.
- Beciu, C., & Lazăr, M. (2024). Rol jurnalistic și postură performativă. O analiză semio-discursivă a mediatizării războiului din Ucraina la televiziunile de știri din România, în F. Ardelean, & I. Laza (coord.), *Mass media, sub lupa cercetătorilor și a practicienilor*, București: Tritonic, 49-87.
- Beciu, C., Lazăr, M., & Mădroane, I. D. (2018). Mediating Public Issues in Romanian Broadcast Talk: Personalized Communication Strategies, *Television and New Media*, 19(1), 75-92.
- Boltanski, L. (2004). *Distant suffering: Morality, media and politics* (G. Burchell, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bossio, D. (2021). Journalists on Instagram: presenting professional identity and role on image-focused social media, *Journalism practice*, 17(1), 1-17.
- Broersma, M. (2010). Journalism as performative discourse. The importance of form and style in journalism, în V. Rupar (ed.), *Journalism and Meaning-Making: Reading the Newspaper*, Cresskill, NJ: Hampton Press, 15-35.
- Broersma, M. (2019). The Legitimacy Paradox, *Journalism*, 20(1), 92-94.
- Broersma, M., & Graham, T. (2013). Twitter as a news source: How Dutch and British newspapers used tweets in their news coverage, 2007-2011, *Journalism practice*, 7(4), 446-464.

- Bussolini, J. (2010). What is a Dispositive? *Foucault Studies*, 10, 85-107.
- Caborn, J. (2007). On the Methodology of Dispositive Analysis, *Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines*, 1(1), 115-123.
- Charaudeau, P. (1992). *Grammaire de sens et de l'expression*, Paris: Hachette.
- Charaudeau, P. (1997). *Le discours d'information médiatique. La construction du miroir social*, Paris : Nathan-INA.
- Charaudeau, P. [2005] (2011). *Les médias et l'information: L'impossible transparence du Discours*. 2ème éd. Bruxelles: De Boeck-Ina.
- Charaudeau, P. (2006). Discours journalistique et positionnements énonciatifs. Frontières et derives, *Revue SEMEN*, 22. Disponibil la <https://doi.org/10.4000/semen.2793>.
- Charaudeau, P. (2016). Le discours doit être analysé en rapport avec les dispositifs de mise en scène, în H. Boyer, & G. Lochar, Entretien avec Patrick Charaudeau, *Mots. Les langages du politique*, 111, 131-146.
- Couldry, N. (2000). *The Place of Media Power. Pilgrims and witnesses of the media age*, London: Routledge.
- Chouliaraki, L. (2006). *The Spectatorship of Suffering*, London: Sage Publications.
- Crano, R. (2020). Dispositif, *Oxford Research Encyclopedia of Literature*. Disponibil la <https://oxfordre.com/literature/view/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-1026>.
- Davallon, J. (2024). Les dispositifs informatisés de médiatisation muséale et patrimoniale: préfigurations d'un questionnement, *Les Enjeux de l'Information et de la Communication*, 24(2), 17-41.
- Dayan, D. (sous la dir de) (2006). *La terreur spectacle. Terrorisme et television*, Bruxelles: De Boeck.
- Dayan, D. (2015). Un événement qui apparaît. Le 11 septembre 2001 vu par Daniel Dayan. Propos recueillis par François Quinton et Isabelle Didier et Philippe Raynaud, *La revue des médias*. Disponibil la <https://larevuedesmedias.ina.fr/attentats-11-septembre-2001-terrorisme-medias-daniel-dayan>.
- Dolon, R., & Todoli, J. (eds.) (2008). *Analysing Identities in Discourse*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language*, New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (1980). The Confession of the Flesh. în C. Gordon (ed.), *POWER/KNOWLEDGE Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, New York: Pantheon Books, 194-229.
- Hepp, A. (2014). Communicative Figurations: Researching Cultures of Mediatization, în L. Kramp et al. (eds.), *Media Practice and Everyday Agency in Europe*, Bremen: Edition Lumiere, 83-101.
- Hermida, A., Domingo, D., Heinonen, A., Paulussen, S., Quandt, T., Reich, Z., Singer, J. B., & Vujnovic, M. (2011). The Active Recipient: Participatory Journalism through the Lens of the Dewey-Lippmann Debate. *The International Symposium on Online Journalism*. University of Texas, Austin, April 2011.

- Hermida, A., & Mellado, C. (2020). Dimensions of Social Media Logics: Mapping Forms of Journalistic Norms and Practices on Twitter and Instagram, *Digital Journalism*, 8(7), 864-884.
- Jäger, S., & Maier, F. (2016). Analysing discourses and dispositives: A Foucauldian approach to theory and methodology. în R. Wodak și M. Meyer (eds.), *Methods of Critical Discourse Studies*, London: Sage Publications, 109-136.
- Jovanovic, D., & Van Leeuwen, T. (2018). Multimodal dialogue on social media, *Social Semiotics*, 28(5), 683-699.
- Kessler, F., Chateau, D., & Moure, J. (2016). The Screen and the Concept of *Dispositif* - A Dialogue, în D. Chateau și J. Moure (eds.), *Screens*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 264-271.
- Kress, G. (2011). Multimodal discourse analysis, în J. P. Gee, & M. Handford (eds.), *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*, London: Routledge.
- Larroche, V. (2019). *The dispositif. A Concept for Information and Communication sciences*, London: Wiley.
- Livingstone, S., & Lunt, P. (1994). *Talk on Television. Audience Participation and Public Debate*, London: Routledge.
- Lochard, G. (dir.) (2006). *Les débats publics dans les télévisions européennes*, Paris: L'Harmattan.
- Lochard, G., & Soulages, J.-C. (2003). La parole politique a la télévision. Du logos à l'ethos, *Réseaux*, 118(2), 65-94.
- Mădroane, I. D., & Cârlan, A. I. (2023). The enactment of rhetorical citizenship in a cultural journalism podcast: empowering low-skilled women migrants, *Feminist media studies*, 24(6), 1405-1421.
- McCombes, M., Lopez-Escobar, M. E., & Llamas, J.P. (2000). Setting the agenda of attributes in the 1996 Spanish general election, *Journal of communication*, 50(2), 77-92.
- McCombes, M., & Shaw, D. L. (1972). [reprinted 2017] The agenda-setting function of mass media. *The Agenda Setting Journal*, 1(2), 105-116.
- Mellado, C. (2022). Roles and digital identities on Twitter and Instagram: An ethnographic study of Chilean journalists, *El Profesional de la Información*, 31(4), 1-16.
- Mellado, C., & Hermida, A. (2024). The Journalist on Social Media: Mapping the Promoter, Celebrity and Joker Roles on Twitter and Instagram, *Digital Journalism*, 12(4), 494-515.
- Morelli, P., & Lazar, M. (2015). Plasticité des dispositifs d'information et de communication, *Questions de communication*, 28, 7-17.
- Nel, N. (1999). Des dispositifs aux agencements télévisuels (1969-1983), *Hermès*, 25(3), 131-141.
- Orgad, S. (2012). *Media Representation and the Global Imagination*. Cambridge, UK: Polity.
- Peeters, H., & Charlier, P. (1999). Contributions à une théorie du dispositif, *Hermès*, 25, 15-23.
- Peraya, D., & Bonfils, P. (2012). Nouveaux dispositifs médiatiques : comportements et usages émergents, *Distances et médiations des savoirs*, 1. Disponibil la <http://journals.openedition.org/dms/126>.

- Perloff, R. M. (2014). *The Dynamics of political communication. Media and Politics in a Digital Age*, New York: Routledge.
- Perpelea, N. (2018). Media Hospitality to Diasporactivism and Diasporapathy in the News Community, în C. Beciu, M. Ciocea, I. D. Mădroane, & A. I. Cărlan (eds.), *Debating Migration as a Public Problem. National Publics and Transnational Fields*, New York: Peter Lang, 41-63.
- Singer, J. et al. (2011). *Participatory journalism: Guarding open gates at online newspapers*, Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice. New tools for critical discourse analysis*, Oxford: Oxford University Press.